

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСАХ
УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОГО

КРУГЛОГО СТОЛУ

21 листопада 2019 року

ВІННИЦЯ 2019

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

**ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР – академік Національної академії медичних наук України,
ректор Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук, професор, професор кафедри нормальної фізіології
Мороз Василь Максимович**

**ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА – проректор з наукової роботи
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор медичних наук професор, професор кафедри нормальної фізіології
Власенко Олег Володимирович,**

**професор кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Черкасов Святослав Васильович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Харьковченко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Васильєва Ірина Василівна доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

Ратніков Володимир Сазонович доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Вінницького національного технічного університету

Попов Володимир Юрійович доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Донецького національного університету ім. В.Стуса

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України Матеріали доповідей та виступів всеукраїнського круглого столу 21 листопада 2019 року Вінниця 2019. ТОВ «Друк плюс» . – 264 с.

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників всеукраїнського круглого столу «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах України**», який відбувся в Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 21 листопада 2019 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та усім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори круглого столу та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (протокол № 5 від 26. грудня 2019р.)

УДК 159.9.01(477)

ISBN 976-785-8304-51

Трухманова С.Л., к.іст.н., доцент

доцент кафедри філософії та суспільних наук

Пилипчук В.Л., к.мед.н., доцент

доцент кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

СПОСІБ ЖИТТЯ У МЕДИКО – СОЦІОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Спосіб життя розглядається як відносно стала поведінка, зумовлена як психофізіологічною характеристикою індивіда, групи чи верстви, так і впливом соціокультурних чинників, особливостями існування даного соціуму у конкретних історико-географічних обставинах. До способу життя людини також відносять активну участь індивіда у процесах формування умов життя, його адекватну реакцію на зміну умов навколишнього середовища, працю, побут, задоволення матеріальних та духовних потреб, норми і правила поведінки. Спосіб життя віддзеркалює життєвий світ індивіда.

Спираючись на ідеї Едмунда Гуссерля про значення "життєсвіту" для формування свідомості індивіда, а через свідому діяльність - для наукового пізнання, можна підкреслити, що життєвий світ "складається із суми безпосередніх очевидностей, які задають форми орієнтації і людської поведінки." [1]

Гуссерль називає життєвий світ як осередком хвороби, так і ліками. Ще Авенаріус згадував про «людський світовий розум», а вчитель Шелера, Рудольф Ойкен, у своєму творі «Пізнавання і переживання», опублікованому в 1912 р., протиставив цілераціонально розрідженому світу інтегративний «життєвий світ». [2,С.33-34.] Таким чином, суб'єктивний досвід життя як джерело пізнання об'єктивного світу формує "життєсвіт" як горизонт усіх цілей та інтересів, дозволяє вибудувати ієрархію завдань та проєктує цілі і завдання на діяльність індивіда по їх досягненню, формуючи оригінальний спосіб життя.

Представник феноменологічної соціології Альфред Шюц звертає увагу на елементарні процеси конституювання, породження змістів у "поточці досвіду",

розглядаючи "об'єкти досвіду", "значущі дії", об'єктивні соціальні структури у взаємодії індивідів. Саме у цьому він вбачає сутність соціології "життєсвіту", яка здатна дослідити вплив змістів на людську поведінку.

Розвиваючи ідеї Е.Гуссерля та "розуміючої соціології" М.Вебера, А.Шюц продовжує розглядати соціальні питання з позиції феноменології, критично зауважує, що формування соціального є продуктом об'єктивації знання в процесі людської практики, досліджує структури мотивів соціальної дії, інтерсуб'єктивність, форми та методи повсякденної свідомості, що впливають на поведінку індивідів. (Альфред Шюц «Змістовна будова соціального світу» (1932)). [3]

Розглядаючи соціальне існування людини та її відчуття відповідно до медичних та філософських поглядів Р.Мея, звертаємо увагу на використання ним екзистенційного підходу, який відбиває глибокі емоційні та духовні зміни сучасної людини (Мэй Р. Открытие бытия.) [4] Переживання людиною унікально психологічно складних ситуації призводить до того, що вона через тривогу творить власний світ соціального існування, здійснюючи процеси цілепокладання та ціледосягнення .

Синтетичне використання філософських, медичних та суто соціологічних методів є характерним для видатного мислителя Карла Ясперса (1883–1969). [5] На його думку, основою єдності шляху розвитку людства як всесвітньо-історичного процесу може стати лише "філософська віра" на межі між релігійною вірою та науковим знанням, віра в екзистенційну комунікацію на основі взаємної любові та довіри як заміник релігійного спілкування. К.Ясперс підкреслював, що джерелом вищої мудрості є пануюче у світі нерозумне, а в основі свідомої діяльності людей лежить неусвідомлювана творчість екзистенції» (буття особливого плану, зовнішнього до предметного світу («Розум і екзистенція», 1935). У вирішенні завдання допомоги людині зорієнтуватись в навколишньому розмаїтому й історично плинному світі визначальну роль повинна належати не дискурсивному, логічному мисленню, а

розуму, що поєднує інтуїтивне та дискурсивне і філософській вірі, що наближається скоріше до скептицизму, ніж до догматизму. [6]

Традиційні паттерни способу життя українського населення отримали серйозні виклики ще з початком індустріального розвитку Російської імперії, продовжились випробування під час радянської індустріалізації та сьогодні можемо спостерігати за наступним цивілізаційним викликом. Якщо у ХХ ст. поширений спосіб життя значної частини населення надавав традиційно зрозумілу ієрархію сенсів життєдіяльності індивідів з можливістю існування та комунікації принаймні трьох поколінь сім'ї, у ХХІ ст. варіативність способів життя різко зростає відповідно до індивідуально сформованих цілей, обумовлених власними сенсами та слугуючих визначальними для бачення довготермінової перспективи життя індивідів. Стрімке поширення нових технологій, комп'ютеризація, роботизація виробництва, поглиблений поділ праці поруч з високими вимогами до її якості та продуктивності створюють особливо складний соціотехнологічний ландшафт для формування та корекції способів життя індивідів. До того ж, зміни у соціальній стратифікації, посилена мобільність не лише індивідів та груп, але й ціннісних установок свідчать про революційний характер сучасних соціальних змін.

Формування глобалізованої системи соціальної стратифікації відбувається одночасно з послабленням локальних структур, розпорошенням чи руйнацією деяких спільнот, формуванням нових груп, організацій, верств та інститутів, де індивіди розміщуються відповідно до вимог та можливостей адаптації з новими цивілізаційними установками. Вказані процеси породжують потреби розробок нових варіантів способів життя як у малих групах, так і в конкретних професійних спільнотах у відповідності з належністю індивіда до певних категорій населення, груп чи верств. До того ж, потрібно враховувати й можливість мобільної зміни способу життя при потребі, наприклад, переходу до іншої групи, а також в зв'язку з цим необхідність зміни ставлення до деяких ціннісних категорій, формування етичних принципів, придатних до регулювання соціальної поведінки індивідів у сучасних умовах.

Суспільні цінності, які екстраполюються на цінності індивіда, формують передумови для створення нових зразків сучасних способів життя, дистанціюють з радянським минулим, змінюють ставлення до соціокультурних феноменів, таких, як дружба, праця, відпочинок, дисципліна, змінюють використання соціально-культурних паттернів, наприклад, відбувається відмова від звертання за ознакою статі. Старі ідеї у свідомості індивідів поступаються місцем новим, якщо у радянському суспільстві турбота про здоров'я делегувалась органам охорони здоров'я, то на сьогоднішній день індивід реалізує власне право на здоров'я та вибір способу життя та у повній мірі усвідомлює відповідальність за свій вибір.

В даному контексті доцільно згадати погляди Макса Вебера про вплив етичних принципів протестантизму на розвиток капіталістичної системи та формування поведінкових стереотипів аграрного населення Німеччини. («Протестантська етика і дух капіталізму», 1904-1905). [7] Індивідуальне прагнення накопичувати більше, ніж це необхідно для потреб особистого виживання, породжувалось ідеями "світового аскетизму" реформованого християнства про постійну працю як основний обов'язок людини і джерело зростаючих ресурсів та обмеженого задоволення власних потреб, що призводило до нагромадження капіталу. Разом з тим у індивіда формувалось почуття високої власної відповідальності за результати своєї праці, особливе ставлення до заощадження коштів та накопичення ресурсів. [8]

Поширення такого способу мислення та поведінки стало можливим завдяки вірі цивілізованих людей у раціональність повсякденного життя, впевненість у передбачуваності і контрольованості людської діяльності, у можливості формування раціонального суспільства, яке буде функціонувати подібно машині, що і спричинило зацікавленість у влаштуванні раціональних порядків.

Цікаво зауважити, що індивідуально-буденне сприйняття людиною свого життя та здоров'я часто розходиться з науково-теоретичним чи філософським розумінням реалій людського життя.

Повертаючись до питання трансформацій способів життя на сучасному етапі доцільно згадати, що соціальна антропологія має досвід аналізу повсякденних практик, систем комунікації, наприклад, дискурсивних практик у методі археології практик Мішеля Фуко. [9]

Враховуючи, що свідомість індивіда та світ приховані в історичних дискурсивних практиках, на думку Мішеля Фуко, потрібно виявити минулі стани культури та знання при максимально можливому наближенні до їх аутентичної своєрідності та специфіки та знайти розуміння принципів формування антропологічної залежності при намаганні уникнути її в аналізі без модернізуючої ретроспекції.

Прибираючи архаїзми попередньої доби в період вірогідного створення умов для ціннісної множинності, а почасти й розгубленості у вибудовуванні ієрархії цінностей індивідів, потрібно враховувати небезпеку стану аномії, що може долатись при умові масового сприйняття сучасної системи загальноновизнаних цінностей на основі інформаційних систем комунікативних практик.

Експерти і консультанти зі здорового способу життя, дієтологи-нутриціологи, тренери і спеціалісти з краси та здоров'я розробляють рецепти досягнення успіху на даному шляху, гарантуючи переможцям щастя. Домінуючими ідеями у формуванні нової поведінкової моделі індивіда ХХІ ст. є ідея вседосяжності цілей та турботи про здоров'я. Одна з експертів підкреслює, що " Нам пощастило жити в еру великих можливостей, коли будь-яка мрія може стати реальністю, якщо взяти її за мету." Рецептами досягнення пропагандуються сбалансований режим дня, здорове харчування і цілеспрямована діяльність в обраному напрямку соціальної активності. [10]

Як головні складові здорового способу життя визначаються правильне (здорове) харчування, достатня кількість чистої води, здоровий сон, позитивні емоції, фізична активність та здорові звички. Наполеглива боротьба з гіподінамією, значним вмістом жирів, цукру та солі у продуктах, що ми споживаємо, продовжується ще з ХХ ст., до них додалися ще боротьба з

лактозою та глютенем, так званою "порожньою" їжею (з низькою поживною цінністю), їжею, що засмічує організм, прагнення збалансувати харчування, гонитва за натуральними продуктами високої якості.

Здоровий спосіб життя проголошується не просто дієтою та тренуванням, а "філософією, яка об'єднує людей та мотивує жити на новому, високому рівні не тільки фізично, але й духовно." А також з максимальним зарядом енергії дбати про екологію планети, перейматися здоров'ям майбутніх поколінь, викорінювати шкідливі звички та започатковувати нові спортивні традиції серед молоді. Мрії, що породжуються мас-медіа, на думку експертів, повинні вести людей до активного та здорового лайфстайлу!

Література

1. «Життєвий світ» // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А — http://chtyvo.org.ua/authors/Kovaliv_Yurii/Literaturoznavcha_entsyklopediia_U_dvo_kh_tomakh_T_1.djvu. — С. 371.
2. Бернхард Вальденфельс. Вступ до феноменології. Київ, Альтерпрес, 2002. - С.33-34. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/user/Downloads/Вальденфельс%20Б.%20Вступ%20до%20феноменолог%20\(2002\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Вальденфельс%20Б.%20Вступ%20до%20феноменолог%20(2002).pdf)
3. Шютц Альфред. Смысловая структура повседневного мира: очерки по феноменологической социологии / Сост. А. Я. Алхасов; Пер. с англ. А. Я. Алхасова, Н. Я. Мазлумяновой; Научн. ред. перевода Г. С. Батыгин, М.: Институт Фонда "Общественное мнение", 2003, 336 с. - ISBN 5-93947-012-2.
4. Ролло Мей. "Открытие бытия" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rulit.me/books/otkrytie-bytiya-read-193082-5.html>
5. Ясперс Карл. Разум и экзистенция. Перевод А. К. Судакова М.: "Канон+", РООИ "Реабилитация", 2013. — 336 с. ISBN 978-5-88373-347-4

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/ehkzistencialnaja_filosofija/jaspers_razum_ehkzistencija/35-1-0-4156
6. Петрюк П.Т., Петрюк А.П. Слово о книге профессора К.Т.Ясперса «Общая психопатология» (К 100-летию публикации) // Журнал психиатрии и медицинской психологии. — 2013. — № 1. — С. 110–115. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/articles/paper425.htm>
7. Макс Вебер. Протестантська етика і дух капіталізму. — К.: Основи, 1994. — 261 с
8. Макс Вебер та його соціологічна модель суспільства. // ОСВІТА. UA. Соціологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12663/>
9. Мишель Фуко. Археологія знання. Послесловие В.Л.Абушенко. Мишель Фуко и его книга. - Гуманитарные технологии. Аналитический портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <HTTPS://GTMARKET.RU/LABORATORY/BASIS/6850/6856>
10. Марія Хмара: здоровий спосіб життя - ключовий ресурс успіху // Бізнесwoman. Журнал успішних жінок. 10/07/20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businesswoman.org.ua/mariya-hmara-zdorovyj-sposib-zhyttya-klyu/>

Фещенко Д.І.,

студентка II курсу 14–А групи, медичного факультету №2,
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

ДЕОНТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОСТАТІ СУЧАСНОГО ЛІКАРЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ: ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Дуже часто звертаючись за порадою до лікаря пацієнти залишаються незадоволеними. Причинами найчастіше стають зверхнє ставлення медичного